

'Na het klimaat bedreigen we nu zelfs de ruimte'

Marjolijn van Heemstra maakt zich hard voor het behouden van de duisternis. Ook geeft ze glimwormenexcursies in een Amsterdams park.

TEKST ROB BUITER FOTO'S FRISO KEURIS

De vijf van Marjolijn van Heemstra

Favoriete natuurgebied

'Ik ben bijna "samen opgegroeid" met 't Twiske, vlak boven Amsterdam. Terwijl ik zelf volwassen werd, zag ik ook dit gebied veranderen van een bedacht stukje natuur met kleine bosjes, tot een heerlijk gebied waar je het duister kunt beleven, vlakbij de stad.'

Favoriet dier

'Daar kan ik natuurlijk alleen de kortschildglimworm noemen. Ze glimmen heel subtiel en je moet er dus even naar zoeken, maar als je ze eenmaal hebt gezien, zul je er nooit meer overheen kijken.'

Favoriet seizoen

'In de herfst worden de nachten alweer lekker lang, maar zijn ook de glimwormen nog actief in het Vliegenbos. Daarnaast geniet ik erg van de overvloed aan paddenstoelen.'

Wat is je bijzonderste natuurervaring?

'Licht onderdrukt het "angstcentrum" in je hersenen. Daardoor zijn veel mensen automatisch bang in het donker. In de evolutie van de mens is de nacht een moment geworden waarop je op elkaar moet vertrouwen. Wanneer je je dat realiseert, wordt de nacht een geweldige ervaring.'

Wat moet elk kind voor z'n tiende hebben gedaan?

'Ik gun ieder kind een blik op de Melkweg, tijdens een mooie nachtwandeling onder een heldere sterrenhemel zonder lichtvervuiling.'

Ze is inmiddels een vaste waarde in de publieke discussies over het belang van duisternis. Daarbij laat Marjolijn van Heemstra nooit na om te benadrukken dat de duisternis vooral heel veel positiefs te brengen heeft: voor de natuur, voor onze beleving, voor de spiritualiteit en ja, zelfs voor onze veiligheid. Ze stoorde zich dan ook enorm aan de politici die een moord in het buitengebied van Abcoude, in 2025, aangrepen om onder de noemer van veiligheid te pleiten voor nog meer straatverlichting.

Waarom zijn meer lantaarns geen oplossing voor de onveiligheid op straat?

'Verlichting geeft een gevoel van schijnveiligheid. Je verlicht alleen een heel klein stukje van de omgeving, waardoor alles daarbuiten alleen maar nóg donkerder wordt. En zelfs in dat stukje dat wordt verlicht, wordt het ónveiliger door verlichting. Je wordt vol in het licht gezet, waardoor je voor mensen daarbuiten beter zichtbaar wordt, terwijl je zelf de eventuele bedreiging minder goed ziet. Ondertussen is al die nachtelijke verlichting wel schadelijk voor de natuur. Ons land staat in de top vijf van de meest lichtvervuilde landen ter wereld!'

Je afficheert jezelf met een knipoog als amateur-glimwormenonderzoeker. Hoe is dat zo op jouw pad gekomen?

'Dat ging eigenlijk bij toeval. In 2020 heb ik met enkele andere liefhebbers van de duisternis het Nachtverbond opgericht. We organiseren theatrale nachtwandelingen en voorstellingen en ook podcasts, om mensen mee te nemen in de betovering van de duisternis. Op een van mijn eigen nachtwandelingen kwam ik in het Vliegenbos in Amsterdam-Noord ineens glimwormen tegen. Je verwacht dat misschien in Zuid-Limburg, of in natuurgebieden, maar ze blijken dus ook gewoon in de stadsnatuur voor te komen. Zelfs de stadsecoloog die met de wandeling meeliep wist niet dat in zijn eigen werkgebied glimwormen leven. Het waren kortschildglimwormen. Dat zijn niet van die rondvliegende lichtjes, maar ze kruipen rond en geven lichtsignalen bij verstoring. Omdat weinig mensen er iets over wisten te vertellen, ben ik er zelf veel over gaan lezen en dan word je

Wie zijn wij dat
we denken dat
we de maan
kunnen opeisen?

bijna automatisch amateur-glimwormenonderzoeker.'

Met die fascinatie voor de duisternis en ook voor de allerkleinste diertjes zoals die kortschildglimwormen, zou je denken dat je biologie of misschien astronomie hebt gestudeerd, maar je koos ooit een heel andere richting?

'Ja, ik heb godsdienstwetenschappen gestudeerd en dat is een mooie basis geweest voor alles wat met zingeving te maken heeft. Hoe geven mensen betekenis aan de wereld? Ik ben nu ook correspondent ruimtevaart bij *De Correspondent*, maar als ik daadwerkelijk ruimtevaart was gaan studeren, dan was ik misschien binnen de kortste keren verdwaald in de natuurkunde. Dan was ik mijn verwondering voor het heelal kwijtgeraakt in de techniek. Nu blijft de fascinatie mijn drijfveer.'

Sinds dit jaar noem je jezelf één van de ambassadeurs van de maan. Heeft de maan zo'n belangenbehartiger op aarde nodig?

'Dat zou ik wel denken. Tussen alle megalomane plannen van mensen als Musk, die serieus praat over het koloniseren van Mars, wordt er ook al heel lang gesproken over het winnen van grondstoffen of het bouwen van permanente stations op de maan. Dat soort plannen vraagt om een tegengeluid. Wie zijn wij dat we denken dat we de maan kunnen opeisen? Wie beheert de niet-commerciële waarden van de maan? Je kunt zeggen dat de maan altijd wel eb en vloed zal blijven sturen, ongeacht wat wij daar doen. Maar wat denk je van de spirituele waarde van de maan die al duizenden jaren bestaat. We moeten gaan zien dat de maan veel meer waarde heeft dan alleen die grondstoffen die we voor onze economie willen hebben. Onder commerciële winsten schuilt zo veel verlies. We zien dat al keihard in het

Marjolijn van Heemstra (Amsterdam, 1981) is schrijver, dichter, theatermaker, journalist en amateur-glimwormenonderzoeker. Daarnaast is zij ook bekend als pleitbezorger van de duisternis. In 2025 richtte zij samen met astrofysicus Marc Klein Wolt de Ambassade van de Maan op. Haar jongste boek, de roman *Nachtgids*, gaat over onze angst voor duisternis en de (on)mogelijkheid van verandering.

veranderende klimaat, maar dat herhaalt zich gewoon in de ruimte. Wat maken we daar allemaal kapot?"

Dan ben je waarschijnlijk ook net zo geschrokken van die plannen van het Amerikaanse bedrijf Reflect Orbital, die

grote spiegels in een baan om de aarde wil brengen?

'Dat is echt van een krankzinnige grootheidswaanzin waar je niet bij kan. Met die spiegels willen ze steden verlichten en de groei van landbouwgewassen stimuleren. Maar ondertussen krijgen

ontelbare dieren die gebruik maken van het licht van de maan en de sterren waarschijnlijk serieuze problemen bij dit soort versterking. Dat geldt misschien ook voor de letterlijk miljoenen satellieten die Musk in een baan om de Aarde wil brengen, om tot in alle uithoeken snel internet te leveren.

Maar het mooie is: we kunnen wel degelijk wat doen. Het is allemaal niet zo onvermijdelijk en we zijn niet zo machteloos als we denken. Er zijn afspraken gemaakt over de vergunningen om satellieten in de ruimte mogen brengen. De meeste mensen realiseren zich niet dat we democratisch bezwaar kunnen maken tegen dit soort plannen. Het overgrote deel van de mensen vindt dit niet oké, dus zolang de democratie blijft werken...'

Op 24 oktober organiseren de Natuur en Milieufederaties weer de Nacht van de Nacht. Een goed moment om mensen te wijzen op de schoonheid van de duisternis?

'Dat is zeker een goed moment om te genieten van de nacht. Zeker in de "Dark Sky Parks" die we hebben, zoals in Nationaal Park Lauwersmeer en tegenwoordig zelfs in Artis, middenin Amsterdam, kun je ervaren hoe alles tot rust komt. Voor mij is de donkere nacht niet synoniem met angst, maar juist met geborgenheid.

Naast die beleving moeten we niet te bang zijn om de boodschap rond de Nacht van de Nacht ook politiek te maken. Geef mensen weer hoop en eigenaarschap van de nacht. En geef ze handvatten om iets te doen, bijvoorbeeld tegen die miljoenen extra kleine lichtpuntjes van satellieten of die duizenden extra manen van megalomane spiegelprojecten.' ●

Nacht van de Nacht

Tijdens de Nacht van de Nacht op zaterdag 24 oktober worden door het hele land evenementen georganiseerd in het donker. Je kan je aanmelden voor een activiteit of vanuit je IVN-afdeling zelf een nachtactiviteit organiseren. Meer informatie: nachtvandenacht.nl